

Ob enajsti uri.

Znana je basen o treh nespametnih bratih, ki so podedovanega osla brez počitka priganjali k težkemu delu, a hrane mu niso privoščili, češ, saj bo jutri, ozir, je včeraj žrl, danes pa naj dela, tako da je ubogi dolgouh tretji dan v službi najmlajšega brata žalostno povrnil od truda in gladi.

Ne bo težko uganiti, kaj hočem povedati s to basnijo, kajti že vrabci na strehi čivkajo in se posmehujejo — državnemu nameščencu — le bratje, to se pravi naša vlada ali bolje povedano vlade so ali slepe ali pa iz posebnih vzrokov ignorirajo vprašanje, ki ni več zadeva samo neposredno prizadetega stanu, ampak sega že tako globoko, da bo jelo kmalu majati stebre države.

Sram me je spuščati se v podrobnosti naše bede, sram radi mojega poklica kot učitelj, sram radi celega stanu, sram pa tudi radi države, katere avtoriteta gine hkrati z našim osebnim in stanovskim ugledom. Bil bi pa tudi klic vpilajočega v puščavi, kakor so vse resolucije in zahteve, ki smo jih stavili radi nas samih. Opozoriti pa mi je na pogubne posledice, ki sledijo materijalnemu propadu uradništva in ki jih bo moral nositi ves narod vsa država, namreč da peša kolesje državnega aparata in grozi zastati docela.

Delo postaja vedno težje. To čutimo posebno mi učitelji, od katerih se zahteva, da naj bi bil vzor v vsakem pogledu, da bi naj vzgajali že z našo osebnostjo, svojim nastopom in svojo lično zmanjostjo. Toda naše oguljene, ponošene in raztrgane obleke naravnost zanikajo to, kar bi radi dosegli s svojo besedo. Na nas se sedaj očituje vsa ironija pregovora, da obleka dela človeka, zakaj deca ne povprašuje za praviimi vzroki, ampak sodi to in se ravna po tem, kar neposredno vidi in doma sliši.

Zajedno z našim ugledom pojemajo učni in vzgojni uspehi, ker vsled pomanjkanja in mučnih skrbi, ki silijo povsod le želodec v ospredje, nedostaje moči, da bi premagali te ovire pri svojem delu in da bi kljubovali nezadovoljstvu zapostavljanju in zasmehovanju.

Razmere nas silijo k pasivni resnosti, pasivni v dvojnem pomenu besede, ker je vsled svojega idealizma nismo sposobni izvajati namenoma in radevolje. Posledice se sicer ne bodo pokazali hitro, zato pa bodo tembolj usodne. Vlada naj se zave, da bi enajsta ura, da pest slame ne more podaljšati ali celo rešiti življenja in da je v naših rokah bodočnost naroda in države.

Izpačetovati pa se moramo tudi mi sami in sicer vsi javni nameščenci ter iskati rešitve v lastni moči. Le krepka stanovska organizacija z odločnimi in nesebičnimi voditelji nam more priboriti človeku dostojen gmotni položaj. Velik greh in grda nekoledijalnost je, ako nekateri ki jih je Fortuna na kakoršenkoli način osvobodila skrbi za vsakdanji kruh gledajo neorganizirani naš boj za obstanek, ki je končno tudi njim v prid. Zanašati se na politične stranke je prazna nada. Ob volitvah imajo sicer polna usta obljub, ki jih pa v skupščini kaj hitro pozabijo in naše interese izigravajo v svojo strankarsko korist.

Naposled se dotaknem še neke kočljive zadeve, ki bi se ji najrajši izognil, pa ne morem, ker tudi njej velja naslov članke. Tukaj pa vključim protestom roko na srce in mea culpa! Da se ne upošteva naših zahtev, je nemalo krivo dejstvo, da mnogi izmed nas nastopajo, kakor da živimo v najsijajnejših razmerah. Ne manjka jih pri nobeni zabavi, gostilne so jih polne in Baha časte kakor da ne bi vedeli kam z denarjem, a ljudstvo kaže potem na vse, češ, saj imajo še itak preveč. Gotovo smo zlasti v današnjih težkih časih potrebni razvedrila, vendar bodi žepu primerno in ne otežuj boja za izboljšanje našega položaja. Tako razpravljanje škoduje vsemu stanu, akoravno kreda in visoke številke datuma vznemirjajo neposredno le nje same.

Enajsta ura bije v glasen memento vladi, naj ne tira v obup in propast uradništva, naj se ne igra z usodo države, da si ne nakopije odgovornosti za posledice. Mi sami pa končno spoznajmo, da le v slogi je moč in si ne mečimo sami polen pod noge.

Darujte 7% državno posojilo Učiteljskemu konviktu in Učiteljskemu domu!

Uredba osrednje vlade o draginjskih dokladah.

Ministrski svet je sklenil v današnji seji na predlog ministra za finance in sporazumno s finančnim odborom narodne skupščine na podstavi člena 51. zakona o draginjskih dokladah državnih civilnih in vojaških uslužbencev, upokojencev in upokojenk z dne 28. februarja 1922., naslednje:

Izpremembe in izpopolnitve v zakonu o draginjskih dokladah državnih civilnih in vojaških uslužbencev, upokojencev in upokojenk z dne 28. februarja 1922.*

I. Člen 2. se izpreminja ter se glasi: »Glede na osebne doklade se dele službeni kraji na tri krajevne draginjske razrede in sicer: I. razred: Beograd, Zemun in Sušak. II. razred: mesta, III. razred: trgi in vasi.«

II. Člen 3. se izpreminja ter se glasi: »Glede na stanovanske doklade se dele službeni kraji na tri stanovanske razrede, in sicer: I. razred: Beograd in Sušak. II. razred: mesta, III. razred: trgi in vasi.«

III. Za členom 3. se dodaja nov člen 3.a, ki se glasi: »V krajih, kjer ni razdelitve na mesta in trge, izvrši minister za finance to razdelitev zaradi čim pravičnejšega uporabljanja tega zakona sporazumno z ministrom za notranje posle.«

Člen 21. Uslužbenci po členih 4. 5. in 13. tega zakona s službo v krajih določenih v členu 3., dobivajo stanovanske doklade po tej razpredelnici:

Letna plača	Stanarinski razred		
	I.	II.	III.
	Dinarjev na dan		
do 2999	8	4	2
od 3000 do 4999	10	5	2
od 5000 do 7499	16	9	5
od 7500	20	13	9

Člen 22. Upokojenci in upokojenke v krajih določenih v členu 3., dobivajo stanovansko doklado, in sicer:

Letna pokojnina	Stanarinski razred		
	I.	II.	III.
	Dinarjev na dan		
do 2999	8	7	5
od 3000 in več	7	6	4

IV. V členu 5. se razpredelnica, ki stoji za besedami: »po tej razpredelnici«, izpreminja ter se glasi:

Letna plača:	Krajevni draginjski razred		
	I.	II.	III.
	Dinarjev na dan		
do 2999	28:—	26:—	24:—
od 3000 do 4999	30:—	28:—	26:—
od 5000 do 7499	32:—	30:—	28:—
od 7500 do 8999	35:—	33:—	31:—
od 9000 navzgor	38:—	36:—	34:—

V. V členu 6. se razpredelnica, ki stoji za besedami: »po tej razpredelnici«, izpreminja ter se glasi:

Letna plača:	Krajevni draginjski razred		
	I.	II.	III.
	Dinarjev na dan		
18	17	17	—

VI. Drugi odstavek člena 6.* se izpreminja ter se glasi: »Poleg tega dobivajo ti uslužbenci tudi rodbinske draginjske doklade po tem zakonu; toda skupna vsota osebnih in rodbinskih draginjskih doklad ne sme na mesec presežati, in sicer: v I. krajevnem draginjskem razredu 1300 Din; v II. krajevnem draginjskem razredu 1100 Din; v III. krajevnem draginjskem razredu 1000 Din.«

VII. Drugi odstavek člena 7.* se izpreminja ter se glasi: »Poleg tega dobivajo ti uslužbenci tudi rodbinske draginjske doklade po tem zakonu; toda skupna vsota osebnih in rodbinskih draginjskih doklad ne sme na mesec presežati, in sicer: v I. krajevnem draginjskem razredu 1200 Din; v II. krajevnem draginjskem razredu 1000 Din; v III. krajevnem draginjskem razredu 900 Din.«

VIII. Člen 8. se izpreminja ter se glasi: »Ukazni kontraktualni uradniki, istotako začasni uradniki ministrstva za gradbe, ki niso državljani naše kraljevine, dobivajo draginjske doklade po členu 5. tega zakona.«

IX. Prvi in drugi odstavek člena 13. se izpreminjata ter se glasita: »Častniki

* Uradni list pod št. 70 iz leta 1922., št. 22 iz l. 1923, in »Učit. Tov.«, št. 13, iz l. 1922.

** Razglašene v »Službenih Novinah kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca« št. 45, izdanih dne 27. februarja 1923.

* Glej Uradni list pod št. 121 iz leta 1922.

in vojaško-administrativni uradniki dobivajo draginjske doklade kakor civilni uradniki.«

X. Člen 17. se izpreminja ter se glasi: 1. Upokojenci in upokojenke vseh kategorij, naštetih v členih 4., 5. in 13., dobivajo po višini pokojnine osebne draginjske doklade brez ozira na to, ali jim je pokojnina odredjena v dinarjih ali kronah, in sicer:

	Krajevni draginjski razred		
	I.	II.	III.
z letno pokojnino do 2999 Din. ali K	13.—	12.—	11.—
z letno pokojnino 3000 in več	14.—	13.—	12.—

2. Upokojenci in upokoj. vseh kategorij, naštetih v členih 6. in 7., dobivajo osebne draginjske doklade brez ozira na višino pokojnine in brez ozira na to, ali jim je pokojnina odredjena v dinarjih ali kronah, in sicer: v I. krajevnem draginjskem razredu 11.— dinajev na dan; v II. krajevnem draginjskem razredu 10.— dinarjev na dan; v III. krajevnem draginjskem razredu 9.— dinarjev na dan.

XI. Člen 18. zakona o draginjskih dokladah se izpreminja ter se glasi: »Civilni in vojaški upokojenci in upokojenke, ki uživajo kot osebno pokojnino popolno plačo onega službenega mesta, s katerega so bili upokojeni, dobivajo draginjske doklade po členu 1. tega zakona kakor aktivni uslužbenci tega službenega mesta.

Program UJU.

(Temeljne smernice za razpravo.)*

(Referat g. Jovo P. Jovanovića, člana Glavnega Odbora UJU »Naloge učiteljske organizacije v ujedinjen domovini Srbov, Hrvatov in Slovencev«, podan na državni učiteljski skupščini v Sarsjevu, l. 1922.)

SISTEM NARODNIH ŠOL.

Ko je na ta način razjasnjen najglavnejši pomen naše narodne šole, ki je izšel iz novih razmer in novega časa, je na vrsti drugo, ravno tako važno vprašanje, in to je: ali je sedanji sistem narodnih šol tak, da more v polni meri odgovorjati vsem tem zahtevam, ali so morda potrebne kakšne reforme, in kakšne naloge odpa-dejo iz tega na učitelje narodnih šol.

Šolska književnost in prosvetni tisk.

V naši šolski književnosti, v prosvetnih listih in časopisih se že od davnaj obravnavajo napake in nedostaki v sistemu naših narodnih šol in objavljajo se trditve dobrih poznavalcev narodne šole in narodnega življenja, da sistem naših narodnih šol radi svojih mnogih in velikih napak niti od daleč ne odgovarja potrebam narodnega življa, niti temu, kar se zahteva od šolanja moralne mladine v narodnih šolah, in kar je potrebno da nudi narodna šola in radi česar je nevzdržno!

Nezadostno število šol in učiteljstva.

Prva napaka in nedostatek našega sedanjega šolskega sistema je ta, da v največjem delu naše nove države niti približno ni dovolj narodnih šol in učiteljstva z ozirom na število šol odrasle mladine. Znana stvar je sicer, da postoji pri nas velik nedostatek pri narodnih šolah in učiteljstvu, toda mnogim je nepoznano, kako velik je ta primanjkljaj. To pomanjkanje pa je tako veliko, da vzbuja pri vsakem rodoljubu ne samo presenečenje ampak neverjetno začudenje. Po službenih podatkih je bilo v kragujevaškem okrožju, v mirni in pomirni Šumadiji, v okolici prestolnice prve obnovljene srbske države, v vseh prvih razredih osnovne šole vpisanih 3040 otrok, nevpisanih pa je ostalo 2329 otrok, ker ni šol in ne učiteljstva.

V beograjskem okrožju, v okolici prestolnice sedanje naše države, je vpisanih v vseh prvih razredih osnovne šole 2840 novih otrok, nevpisanih je ostalo pa radi nezadostnega števila šol in učiteljstva 2952. Ostalo je tedaj nevpisanih več kot pa iznese število vpisanih! Tako stanje vlada v kragujevaškem in beograjskem okrožju, še nepopolnejše je v drugih krajih. Po službenih podatkih je bilo v celi prejšnji Srbiji in Črni gori šoli doraslih novih otrok 224.974, od tega pa je bilo sprejetih v vse prve razrede osnovne šole 69.700 otrok, a nevpisanih je ostalo 155.274 otrok. To znači, da se šola komaj ena tretjina šoli dorasle mladine v osnovnih šolah, dve tretjini pa ostaneta nešolani, tedaj nepismeni! Tako stanje je nevzdržno!

Nadaljevalno šolstvo za izobrazbo širših mas.

Tako velik nedostatek šol in učiteljstva je za osnovno izobrazbo narodne mladine velika škoda, toda je še drugo zlo, ki s prvim vred udruženo napravi usodno zlo. To drugo zlo je nedostatek v sistemu narodnih šol. Ta obstoji v tem, da velik del našega naroda nima za nadaljevalno izobrazbo narodne mladine po obisku osnovne šole nikakih nadaljevalnih šol, v katerih bi mladina po svršenju osnovne šole utrdila prvo znanje, in bi v osnovni šoli pridobilo znanje še razširilo s potrebnim znanjem za poklic, katerega se misli v življenju oprijeti, ko doraste.

Ta napaka in nedostatek v sistemu naših narodnih šol sta opisana v službenem poročilu nekega našega starejšega šolskega nadzornika tako-le: »Zalostno je videti te nadarjene kmečke

To ne velja za one upokojenke, ki so se jim za pokojnino vštela tudi vojna leta in ki samo zaradi tega prejemajo popolno plačo službenega mesta s katerega so bili upokojeni, če so bili upokojeni pred dovršenim 55. letom starosti ali pa niso bili onega dne, ko je stopil v veljavo zakon o draginjskih dokladah (dne 1. januarja 1922), stari nad 60 let.

Aktivni častniki — popolni invalidi in državni uradniki, ki so bili kot rezervni častniki spoznani za popolne invalide, dobivajo istotako draginjske doklade po čl. 1. tega zakona kakor aktivni uslužbenci onega službenega mesta, s katerega so bili spoznani za popolne invalide.

XII. Za členom 22. je dodati: »Če bi dobila zaradi te izenačitve ena ali druga kategorija upokojencev manjše doklade, nego jih je imela do sedaj, prejema tudi razliko do dosedanjih doklad.«

XIII. Člen 27. se dopolnjuje z besedami: »a za upokojenke, ki uživajo vdovsko pokojnino če so stare nad 60 let.«

XIV. Odredba točke 4. člena 28. se ukinja z dostavkom, da pristojni aktivnim državnim uradnikom rodbinska doklada ne glede na višino davka, ki ga plačujejo.

V Beogradu, dne 25. febr. 1923.

Predsednik ministrskega sveta:

Nik. P. Pašić s. r.

(Podpisi ostalih ministrov.)

deklice in dečke, ki lepo čitajo in pišejo, lepo izdelujejo pismene naloge, lepo in pravilno mislijo in govore, ko se za vedno razidejo s šolo in učiteljem in ko odhajajo v svet, da vse to pozabijo, kar so se v šoli naučili, da izgine ves štiriletni trud (štiriletna šolska obveznost v Srbiji. Opomba prevaj.): to pa samo zato, ker ni nikakih šol za nadaljno izobrazbo kmečke mladine, ker ni ne knjig, ne listov, ne predavanj, ne čitalnic, ne knjižnic; ni ničesar!

Ako preiskujemo, kaj se zgodi z mladino, ki konča osnovno šolo, tedaj vidimo, da majhen del, navadno iz bogatejših hiš, nadaljuje šolanje v srednjih šolah, a drugi, tudi samo majhen del, odide v mesta učiti se trgovine in rokodelstva, največji del pa ostane in živi na kmetih. Tisti del kmečke mladine, ki nadaljuje izobrazbo na srednjih šolah, ali se posveti rokodelstvu in trgovini, je za vedno izgubljen življenju na kmetih. Na kmetih ostanejo, da žive in delajo samo tisti, ki so se po malo prej navedenih besedah šolskega nadzornika tako lepo naučili čitati in pisati, da mislijo in govore in izdelujejo pismene naloge, in ki se puste brez nadaljne izobrazbe. Ti se razstavljajo s šolo in učiteljem ravno takrat, ko si mladina pri drugih naprednih narodih šole začne pridobivati potrebna znanja za poklic, v katerem bodo živeli kot odrasli.

Ta nedostatek v šolah za nadaljno izobrazbo kmečke mladine povzroča, da otrokom izpuhti kmalu po razstanku s šolo tisto znanje, ki si ga je mladina pridobila v šoli, in celo tudi pismenost. To je potrjeno tudi s posebnim izpraševanjem kmečkih mladeničev in deklet, ki so zapustili osnovno šolo pred desetimi leti ter se je pokazalo, da so pozabili vse, kar jim je dala osnovna šola.* S tem se objasnijo dovolj tudi pojavi, ki se zde mnogim zagonetni, a ti so: kaj je vzrok, da se v osnovni šoli šolani in nešolani popolnoma nič ne razlikujejo ko dorastejo, in da se ne opaža niti najmanjše razlike v življenju in delu med kmeti v vasi, ki ima že 50—60 let svojo šolo in med kmeti v drugi vasi, ki nikdar niso obiskovali šole; in da se tudi oni, ki so končali šolo, javljajo pri ljudskem popisovanju za nepismene?

Iz navedenih pojavnosti je jasno, da so rezultati, ki jih nudi osnovna šola radi tega tako slabši, ker je zapuščen brez drugih nadaljevalnih šol za mladino, a posebno radi nezadostnega sistema uničen pozneje.

Analfabetizem.

Lahko se takim trditvam oporeka kolikor hoče, ker se ravno take trditve težko priznavajo in osvajajo, radi nepovoljnosti. Mnogim ljudem je bolj po volji, da žive v samoprevari, kakor pa, da si ogledajo dogodke okoli sebe z odprtimi očmi, kjer bi videli neprijetnosti. Toda zakaj se varati in goljufati, zakaj zapirati oči pa ne videti stvari take kakršne so v resnici? Kdor se hoče prepričati, kakšni in koliki so uspehi naše osnovne šole, izvrši to najlažje in najhitreje iz statističnih podatkov, v katerih so s suhimi številkami izkazani odnosi med pismenimi in nepismenimi.

(Dalje prihodnjic.)

* Pri osemletni šolski obveznosti pri nas ni tako hudo. Opomba prevajalca.

Pristopite k „Jugoslovanski Matici“!